

Radić Stjepan: Savremena (Sodobna) Evropa. Karakteristika evropskih država i naroda. (Izdala za leto 1905. „Matica Hrvatska“, 416 str.). — Veliko delo, veliko po obsegu, veliko po vsebini in smotru, in velepomembno v primeri z običajnim značajem in izvorom naše naobrazbe, ki je skoro vsa pod sugestijo nemštva. Stjepan Radić, urednik smotre „Hrvatska misao“, znan bojevnik zoper Khuena in khuenovštino, je svoje študije dovršil v Zagrebu, Pragi, na „politični šoli“ v Parizu in Rusiji in pozna v istini vso Evropo, govori dakako tudi francoski, češki in ruski. Glavni viri za to delo so mu bila francoska dela, za njimi ruski in češki spisi; baš radi tega je njegovo delo znamenito za nas, ki drugače v takih stvareh mislimo in pišemo za Nemci. — Natančnejša ocena takega dela bi zahtevala trud, sličen trudu, ki ga je pisatelj položil vanje. Tu naj navedemo samo v glavnih potezah vsebino. Knjiga razpada v dva dela: v prvem razpravlja o „Pojmu Evrope in njenih elementih“ (pogled na grško, rimsko in srednjeveško Evropo; nove evropske države: Francoska, Španjolska, Nizozemska in Švicarska, Turška, Švedska in Poljska, Pruska in Avstrija, Rusija, Hrvatska, Češka in Ogrska, Romunska, Srbija in Bolgarska; novi narodi; novi narodi v javnem življenju), v drugem delu o „Štirih področjih evropske kulture“ (slovansko področje **moralne** evropske kulture; anglosasko področje evropske **materijalne** kulture; germansko področje evropske **intelektualne** kulture; romansko področje evropske **umetniške** kulture). — Konec knjige označuje svetovno znamenovanje Francoske po Micheletu ter izzavanja v teh-le njegovih mesijanskih besedah: „Kristjan je veroval, da je Bog zišel iz nebes, postal človek in da bode prej ali slej ves svet ujedinił v bratski ljubavi. To se ni obistinilo, ali se bo obistinilo po našem prizadevanju. — Domovina, edino moja domovina more spasiti svet“

Dr. Fr. Ilešič.

Nekrásov Nikolaj Aleksejevič: Komu je dobro v Rusiji? („Slavenska knjižnica“ Matice Hrvatske za leto 1905., 158 strani). — Znani hrvatski pesnik, prevajatelj in političar A. Harambašić je prevedel to delo ruskega pesnika Nekrásova (1821—1877, 27. decembra po st. k.), in sicer v tako lahkem jeziku, da bo prevod dobro došel tudi širšim slojem slovenskim. Pa je pesnitev tudi vredna, da se seznanimo ž njo; saj nam v njej sin ruskega naroda v plastično preprostih slikah riše vse življenje svojega ljudstva, pa ne z gnevom in jezo, marveč lepo mirno, kakor da bi nas ob čaju in goriki peči hotel zabavati z anekdotami. Muza mu je baš dobro razpoložena in smejemo se njenemu humorju, kolikor nam prikazovana dejstva sama ne resne obraza; proti koncu seve se izpreminja komedija v tragedijo, samo da se poraja že tudi junak, ki utegne preprečiti katastrofo. — Šli so seljaki po svojem poslu, a na poti so se sprli o vprašanju, komu je dobro v Rusiji; prepirali so se do večera in med tem, izgrešivši svoj smoter, prišli 30 vrst daleč. Sklenili so, da prenoče v gozdu; tam so se dalje prepirali, tako da so se vzbunile gozdne živali. Osvestili so se šele, ko so se pošteno natolkli; nato so našli čarobno mizico, ki vse da, ter ob njej zaključili, da ne gredo prej domov, dokler ne rešijo onega vprašanja. Srečali so popa ter ga vprašali, a ta jim je dopovedal, da on nima ne mira, ne bogastva na časti. Prišli so na kmetski sejem: kmetje so bili na trgu vsi brez kap (ostavili so jih bili kar po nebrojnih šatorih gostilniških); kramarji in komedijaši so jim kvarili okus, vse je bilo pijano. Naši potniki so šli dalje, išoč srečnikov; vabili so jih k sebi s pijačo in oglasilo se jih je mnogo, a bili so lažisrečniki; vprašali so tudi vlaštelina; ta je bil posebno vešči svojega „rodoslovnega debela“ in pa „staroruskega reda“, po katerem je bil le plemič gospod, a zadonel je mrtvaški zvon — plemstvu, in mužik je bil osvobojen. — Čudno smešno vlogo

je igral „zadnji“ vlastelin, ki ga je zadela kap, ko je čul o novem redu, kmetje pa so bili že tako okosteneli v suženjstvu, da niso razumeli svobode. — Potniki so hoteli vprašati tudi žene, a seljakinja jim je pripovedovala vso tragedijo svojega ženskega trpljenja, naglašajoč pri tem suženjsko pasivnost svojih moških sonarodnikov in nasilnost nemških podjetnikov, ter končno rekla, naj sreče ne iščejo pri ženskah, zakaj ključi do njih sreče so izgubljeni. — Bila je v Glupovem pod staro vrbo gostija; tam so tudi bili naši potniki in so čuli razne pesmi in pripovedke; ruski narod sluša romarje in bogomolce, niti delo in briga, niti krčma mu ni omejila bistrega vida; dobra njiva je duša ruskega naroda; oj, sejač, oj, pridi! Ko sta se diakona Grigorij in Savelij ob zori vračala z gostije, se je razlegala ob Volgi njuna pesem:

Neka (naj) je iskren,
dobar i pošten
život nam taj!
Nema li lienosti
i pokvarenosti,
nije l' to raj?

Nad Rusijo se čuje angelska pesem milosrdja (usmiljenosti) do vseh potlačenih. Da so le čuli to pesem Grigorijevi seljaki-potniki?!

Iz vseobče moralne anarhije ne reši carski ukaz, nego notranje prerojenje, notranje vstajenje. V tem zmislu je pesnik pričujoče humoristične satire pesnik „biednik i potištenih, a naročito pjesnik ruskoga seljačkog puka.“ — Pesmotvor obiluje krasnih misli in poslovičnih verzov.

Dr. Fran Ilešič.

Metaforski izrazi ali metafore in primere v jeziku Gorenjeluziških Srbov.

Med ljudstvom nabral in sestavil Jan Radyserb-Wjela. Izdal in založil dr. Ernst Muka. Budyšin 1905. 98 str., 2-25 M (Metaforiske Hrona abo Přenoški a Přirunanki w řeči Hornjolužiskich Serbow). — O vsebini naj svedočijo ti-le primeri: Ti pesmička! (ljubkujé). Ti materno očesce! Ti moja dušica! — Solnce roso popije. — Morje preplavati, a v mali rečici utoniti. — Bela ko smrt. Bela ko sneg. Črna ko kavka. Grob ko ogrski gospod. Jedrnato ko biblijska beseda. Jedrnato ko žito iz dola. Jasno ko beli dan. — Moder, kakor da bi k Sirahu v šolo hodil. Velik, da v dolu čez goro vidi. — Mačeha ko majka. Mati ko zlata babica. Možak ko Goliat. Globina, da bi se povodni mož bal v njo. — Pajčevino zmesti, a pajka pustiti. — Dvojno pivo v enem sodčku imeti. — Ovco na volka ščuvati. — Imeti na čelu mrak. — Spi trdno, da bi sodni dan prespal itd. Tu se nam torej razkriva del poezije lužiško-srbskega naroda oziroma njegovega jezika. Slovenec, ki bi čul tam gori ob Budišinu ali dalje proti Berlinu besede: „Jasno ko beli dan,“ bi se počutil med svojimi. Dandanašnji meri ves jezikovni pouk bolj na vsebino jezika nego na golo obliko in s tega stališča se mora reči, da je knjiga tudi popolnoma v okviru modernih pedag. teženj. Ljubitelj poezije, jezikoslovec in pedagog čitajo taka dela z istim pridom: jezik sam tu pesni in uči. Kako pesni in uči naš slovenski jezik, tega nam še ne kaže nobena slična slovenska knjiga, a pričujoče naznanilo Wjela-Mukovega spisa naj bode novo bodrilo pripravam, ki se tudi pri nas že vrše v tem oziru. — Meseca aprila pride iz saskega Freiberga, kjer deluje, prof. Muka sam na naš slovanski jug in poseti tudi Ljubljano, ki bo vesela tako odličnega gosta.

Dr. Fr. Ilešič.

Univerza v Sofiji. Po zgledu ruskih vseučilišč, ki izdajajo svoje „učene zapiske“, je izdala tudi na novo ustrojena sofijska univerza (za l. 1904/05) svoj „Годишник“ (Annuaire de l' université de Sophia“, 288 str.). Želi ga zamenjavati tudi z „Ljublj. Zvonom“.

F. I.